# Jak czytać i rozumieć diagnozę psychologiczno – pedagogiczną? Słowniczek pojęć stosowanych w opiniach i orzeczeniach

Oto kilka wskazówek do zrozumienia najczęściej pojawiających się terminów w opiniach i orzeczeniach :

**Analiza i synteza** - ogół czynności dokonywania rozkładu całości na poszczególne elementy składowe oraz scalania tych elementów w całość. Czynności te dotyczą też procesów poznawczych, analizy i syntezy doznań zmysłowych: wzrokowych, słuchowych, czucia dotyku i ruchu (kinestezji – odczuwanie pozycji i ruchu części ciała bez udziału wzroku).Informacje o otaczającym świecie są odbierane w formie bodźców wizualnych, dźwiękowych, dotykowych i ruchowych, i kierowane do określonych ośrodków w korze mózgowej. Tam są one uświadamiane przez człowieka, stają się **wrażeniami** (np. jako pojedyncze dźwięki, barwy, kropki, linie, odczucia dotyku i ruchu).

Następnie dochodzi do analizy i syntezy odebranych wrażeń – i tak powstają w korze mózgowej **spostrzeżenia** (np. obraz pokoju, słyszane słowa, muzyka).Najczęściej dochodzi też do syntezy tych doznań – połączenia spostrzeżeń dochodzących z różnych zmysłów, dzięki czemu możemy odbierać otaczający świat w postaci wielozmysłowych obrazów (np. dzwoniącego w mieszkaniu telefonu, ilustracji na gładkiej, pachnącej kartce czasopisma, widoku śpiewających kolędników, szczekającego i podskakującego pieska). Przy współudziale myślenia rozumiemy te obrazy. Możemy je zapamiętać, a więc i przypomnieć sobie, wyobrazić, a także rozpoznać.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych - to zastosowanie takich kryteriów do wymagań edukacyjnych (zarówno w zakresie formy, jak i treści wymagań), które uwzględniają możliwości i ograniczenia ucznia, a więc dysfunkcje oraz mocne strony rozwoju i funkcjonowania dziecka. Podstawowym celem dostosowania wymagań jest wyrównanie szans edukacyjnych uczniów oraz zapobieganie wtórnym problemom emocjonalnym i motywacyjnym.

Dostosowanie wymagań:

- powinno dotyczyć głównie form i metod pracy z uczniem, zdecydowanie a nie treści nauczania,

- nie może polegać na takiej zmianie treści nauczania, która powoduje obniżanie wymagań wobec uczniów z normą intelektualną,

- nie oznacza pomijania haseł programowych, tylko ewentualne realizowanie ich na poziomie wymagań zgodnych z podstawą programową,

- nie może prowadzić do zejścia poniżej podstawy programowej, a zakres wiedzy i umiejętności powinien dać szansę uczniowi na sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego.

Dysleksja rozwojowa - są to specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu u dzieci o prawidłowym rozwoju umysłowym. Spowodowane są zaburzeniami niektórych funkcji poznawczych, motorycznych i ich integracji, uwarunkowanymi nieprawidłowym funkcjonowaniem układu nerwowego**.**

Termin “Dysleksja rozwojowa” używany jest dla określenia syndromu zaburzeń (zazwyczaj współwystępujących), do których należą:

- **DYSLEKSJA** - specyficzne trudności w czytaniu,
- **DYSORTOGRAFIA** - specyficzne trudności z opanowaniem poprawnej pisowni (w tym błędy ortograficzne),
- **DYSGRAFIA** - niski poziom graficzny pisma,
- **DYSKALKULIA** - specyficzne trudności w operowaniu liczbami, opanowaniu umiejętności liczenia.

**Ryzyko dysleksji rozwojowej** – u dzieci do 9 roku życia (czyli w klasach I –III) nie diagnozuje się dysleksji rozwojowej, a jedynie dostrzega się objawy, które sygnalizują możliwość wystąpienia specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu.

**Głęboka dysleksja rozwojowa** – są to poważne zaburzenia umiejętności czytania i pisania. Zatrzymanie się na poziomie elementarnego czytania i nieosiągnięcie poziomu czytania zaawansowanego lub opóźnienie o kilka lat w zakresie umiejętności czytania. Tak poważnym zaburzeniom umiejętności czytania towarzyszą także poważne zaburzenia umiejętności pisania.

**Funkcje poznawcze** - zespół procesów, dzięki którym odbieramy informacje z otoczenia: uwaga, pamięć, wrażenia i spostrzeżenia, orientacja w schemacie ciała i przestrzeni (prawa i lewa strona), myślenie.

**Integracja percepcyjno-motoryczna** - współdziałanie procesów poznawczych i czynności ruchowych, np. przy pisaniu ze słuchu - to współdziałanie uwagi, analizy i syntezy wzrokowej, słuchowej oraz ruchu ręki piszącej.

**Integracja wzrokowo-ruchowa** - współpraca oka i ręki, umożliwia wykonywanie precyzyjnych ruchów rąk pod kontrolą wzroku, m.in. rysowanie i pisanie. Dziecko o osłabionej koordynacji wzrokowo- ruchowej będzie miało trudności ze zmieszczeniem się w liniaturze, pismo będzie mało czytelne, prace będą mało staranne, pokreślone.

**Inteligencja** - ogólna zdolność jednostki do rozumienia otaczającego świata i radzenia sobie z nim. Składające się na nią zdolności są jakościowo zróżnicowane, nie stanowią ich sumy. Inteligentne zachowanie zależy także od sposobu, w jaki zdolności te są połączone .

**Lateralizacja -** stronność ciała, wyraźna dominacja jednej ze stron ciała. Lateralizacja zazwyczaj kształtuje się w pierwszych 6 latach życia, toteż dziecko które idzie do szkoły ma już wyraźnie ukształtowana dominację jednej ze strony ciała.

**Lateralizacja jednorodna** – wyraźna dominacja jednej ze stron ciała. Lateralizacja zazwyczaj kształtuje się w pierwszych 6 latach życia, toteż dziecko, które idzie do szkoły powinno mieć już wyraźnie ukształtowaną dominację jednej ze stron ciała.

**Lateralizacja prawostronna** – dominacja prawej ręki, oka, i nogi (świadczy o dominacji lewej półkuli mózgu).

**Lateralizacja lewostronna** – dominuje lewa ręka, noga i lewe oko (co świadczy o dominującej roli prawej półkuli mózgu).

**Lateralizacja niejednorodna (skrzyżowana)** – polega ona na wyraźnej czynnościowej przewadze narządów ruchu i zmysłu, lecz nie po tej samej stronie, a po obu stronach ciała: można więc spotkać dzieci leworęczne, ale prawooczne i prawonożne. Wariantów tego typu jest kilka i jest to lateralizacja ustalona. Lateralizacja skrzyżowana w zakresie ręki i oka często powoduje zaburzenia koordynacji wzrokowo-ruchowej. Utrudnia dziecku kontrolę wzrokową pracy ręki. Dzieci ze skrzyżowaną lateralizacją mają trudności w pisaniu.

**Lateralizacja nieustalona** – brak funkcjonalnej dominacji jednej strony ciała. Jest stanem przejściowym (po 6 r. ż. świadczy o opóźnieniu procesu lateralizacji) lub trwałym, oburęczność utrzymuje się do końca życia. U dzieci tych często występują trudności w nauce.

**Motoryka duża** - sprawność ruchowa całego ciała, koordynacja ruchów ciała i kończyn, utrzymanie równowagi. Jest to taki rodzaj aktywności ruchowej jak: chodzenie, bieganie, skakanie, czołganie się, jazda na rowerze, czy też pływanie.

**Motoryka mała** - sprawność ruchowa rąk w zakresie szybkości ruchów, ich precyzji. Motoryka mała to takie czynności, jak: rysowanie, malowanie, pisanie, ugniatanie czegoś w dłoni, czy rzeźbienie oraz czynności manualne niezbędne podczas samoobsługi jak jedzenie łyżką, zapinanie guzików. Prawidłowy rozwój motoryki małej ma wpływ na dobre opanowanie umiejętności pisania.

**Motoryka narządów mowy** - sprawność ruchowa narządów mowy, która decyduje o poprawności wymowy.

**Myślenie pojęciowe** - kształtowanie się pojęć, zdolność rozumowania konkretnego i abstrakcyjnego, zdolność do uogólniania (znajdywanie nadrzędnego pojęcia np. kurtka, czapka - to ubrania, biurko, krzesło - to meble), klasyfikowania i porządkowania pojęć wg określonej cechy (np. koloru, kształtu, funkcji), dostrzegania różnic i podobieństw między poszczególnymi przedmiotami czy też pojęciami.

**Myślenie przyczynowo – skutkowe** - umiejętność wskazywania następstw określonych sytuacji, wyszukiwania przyczyn pewnych stanów rzeczy, porządkowania zdarzeń (np. w układaniu historyjek obrazkowych).

Nieharmonijny rozwój funkcji poznawczych - występuje, gdy poszczególne zdolności (funkcje poznawcze) rozwijają się w różnym tempie (opóźnienie lub przyspieszenie rozwoju poszczególnych funkcji), np. opóźnienie rozwoju mowy, osłabiona

pamięć długotrwała.

**Pamięć**

**Pamięć ruchowa** – pamięć ciała lub pamięć mięśniowa – potoczna nazwa nieświadomego rodzaju pamięci, który pozwala wykonywać czynności motoryczne w sposób automatyczny czy spontaniczny, bez użycia świadomości i bez zastanawiania się nad samym procesem ruchu.

**Pamięć słuchowa** – zdolność do utrwalania i przypominania informacji „usłyszanych". Dziecko z osłabioną pamięcią słuchową ma problemy z zapamiętaniem poleceń ustnych czy trudności w zapisaniu dyktowanej treści, trudności w zapamiętaniu treści podawanych ustnie.

**Pamięć wzrokowa** – zdolność do utrwalania i przypominania informacji „widzianych". Dziecko o osłabionej pamięci wzrokowej myli litery o podobnym kształcie np. l-ł, lub cyfry o podobnym kształcie 1-7, pomija podczas pisania szczegóły graficzne, np. w literach: ś, ć, ę, ą.

**Pamięć bezpośrednia (krótkotrwała, świeża)**

- słuchowa – pozwala zapamiętać i natychmiast odtworzyć zapamiętany materiał; zaburzenia pamięci krótkotrwałej powodują, że uczeń może mieć problemy z zapamiętaniem zdań podczas pisania dyktanda, z zapamiętaniem dwóch poleceń jednocześnie, z liczeniem w pamięci,

- wzrokowa – pozwala zapamiętać drobne elementy graficzne, ich lokalizację na kartce lub w przestrzeni, wyróżnić ważne cechy obrazka, symbolu. Uczeń, który ma osłabioną pamięć wzrokową, bezpośrednią może mieć problem z wiernym odtworzeniem kształtu liter, ich łączeniem, odwzorowaniem kształtu figur, ich właściwą lokalizacją.

**Pamięć długotrwała i zakres wiedzy podstawowej -** są to aspekty pamięci takie, jak jej trwałość, wierność odtwarzania, gotowość do odtworzenia zapamiętanego jakiś czas temu materiału. Jest zależna od uzdolnień, aspiracji, oddziaływań środowiska. Dzieci o dobrej pamięci długotrwałej nie wymagają dużej ilości powtórzeń podczas nauki jakiejś partii materiału.

**Percepcja słuchowa -** wiązana z umiejętnościami fonologicznymi i słuchem fonemowym oraz pamięcią słuchową; zaburzenia tych funkcji są związane z nieprawidłowym funkcjonowaniem analizatora słuchowego i mogą objawiać się trudnością odróżniania podobnych głosek, jak k-g, d-t, z-s.

**Percepcja wzrokowa** - jest zdolnością do rozpoznawania i rozróżniania bodźców wzrokowych a także do ich interpretowania przez odniesienie do poprzednich doświadczeń. To umiejętność spostrzegania barwy, kształtu, skupiania wzroku, wyodrębnianie elementów z tła.

**Podstawowe umiejętności arytmetyczne -** przeliczanie, dodawanie, odejmowanie, w przypadku starszych dzieci - mnożenie, dzielenie, rozwiązywanie zadań z treścią.

**Psychoterapia** - to proces zamierzonego oddziaływania na klienta/pacjenta środkami psychologicznymi, którego celem jest: leczenie zaburzeń psychicznych, pomoc w rozwiązywaniu problemów emocjonalnych, pomoc w trudnych sytuacjach życiowych, rozwój osobowości. Psychoterapia może być: indywidualna, grupowa, rodzinna, małżeńska.
W zależności od czasu trwania można psychoterapię podzielić na krótkotrwałą (trwającą kilka do kilkunastu spotkań) i długotrwałą (trwającą dłużej np. rok).

**Rozwój psychoruchowy (psychomotoryczny) -** jedność rozwoju psychiki i motoryki, szczególnie silna we wczesnych etapach rozwoju dziecka.

**Słownik -** zasób słownictwa, umiejętność definiowania znaczenia pojęć czyli stopień opanowania języka. Dziecko o ubogim słownictwie będzie miało trudności ze zrozumieniem złożonych instrukcji i poleceń lub przeczytanych treści, czy też trudności z dłuższymi wypowiedziami ustnymi lub pisemnymi.

**Słuch fonemowy -** zdolność wyróżniania głosek oraz różnicowania głosek podobnych w słyszanych słowach (np. bułka-półka). Dziecko z osłabionym słuchem fonemowym będzie miało trudności w zapisaniu dyktowanych treści, będzie opuszczało lub przestawiało litery, wyrazy podczas pisania.

**Spostrzegawczość -** podstawowe uzdolnienia spostrzeżeniowe czyli zdolność do dostrzegania szczegółów. Dzieci z zaburzoną spostrzegawczością mylą litery podobne do siebie pod względem kształtu, np. d-b, wadliwie rozplanowują zapis na stronie, mają utrudnioną orientację na mapie, nie potrafią odnajdywać różnic i podobieństw, mają trudności w wyszukiwaniu informacji w tekście.

**Umiejętności fonologiczne -** analiza i synteza głoskowa i sylabowa – dzielenie wyrazów na głoski i sylaby oraz

umiejętność ich łączenia. Dziecko, które ma osłabioną pamięć fonologiczną ma trudności z zapamiętywaniem nowych wyrazów i terminów, będzie myliło znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu np. bułka-półka.

**Terapia logopedyczna -** całość specyficznych, zamierzonych oddziaływań ukierunkowanych na usunięcie wszelkich zakłóceń procesu porozumiewania się (od prostych wad wymowy do niemożności mówienia włącznie). Oddziaływania te mają na celu:

- usuwanie zaburzeń mowy,
- przywracanie mowy, która się nie wykształciła,
- wyrównywanie opóźnień rozwoju mowy,
- wypracowanie odpowiedniego poziomu sprawności językowej,
- likwidację przyczyn i skutków pierwotnych oraz wtórnych, do których zalicza się zarówno psychologiczne jak i pedagogiczne konsekwencje zaburzeń mowy.

**Terapia pedagogiczna -** jest to oddziaływanie za pomocą środków pedagogicznych (wychowawczych i dydaktycznych) na przyczyny i przejawy trudności dzieci w uczeniu się, mające na celu eliminowanie niepowodzeń szkolnych oraz ich ujemnych konsekwencji.

**Testy inteligencji słownej (werbalnej) i bezsłownej (niewerbalnej)**

- zdolności **słowne** są zależne od stymulacji środowiska, nabywane w toku doświadczeń życiowych i edukacji szkolnej.

- zdolności **bezsłowne** są niezależne od doświadczenia osoby badanej, jej wykształcenia, pochodzenia itp.

Zachęcam rodziców, opiekunów oraz nauczycieli do zapoznania się z poradnikiem: Joanny Brzozowskiej - Jak nauczyciel powinien interpretować opinie i orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej. Współpraca z rodzicami i placówkami wspierającymi szkoły. Specjalne potrzeby edukacyjne i rozwojowe . Poniżej link do publikacji:

http://wolowpce.pl/pliki/upload/publikacja-%20jak%20interpretowa%C4%87%20opinie%20ppp.pdf

Opracowała: pedagog - Elżbieta Szymczak

Opracowano na podstawie poradnika M. Bogdanowicz, „Uczeń z dysleksją w szkole"

Bogdanowicz M., Psychologia kliniczna dziecka w wieku przedszkolnym, WSiP,Warszawa1991.

Diagnoza dysleksji. Najważniejsze problemy, red. Krasowicz Kupis G., Harmonia, Gdańsk2009.

Spionek H. , Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne, PWN,Warszawa1985.